

головним завданням він вважав виховання «провідної верстви» української нації в дусі активізму, особливі надії покладаючи на молодь. [3, с. 11].

Література

1. Довідник Українська культура в іменах за редакцією проф. О. О. Петутіної с. 152.
2. Українознавчий альбом, відповідальний редактор д-р політ. наук, проф. Микола Обушний с. 65.
3. Зайцев О. Доктрина Дмитра Донцова та її вплив на націоналістичний рух 1920-1940-х років/ Олександр Зайцев // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 24: Український визвольний рух середини ХХ століття в контексті політичних ідей, подій та обставин. – Львів, 2013. – С. 17-35.

Романюк А.В.

Студ. гр. БМР-2-20

Науковий керівник канд. філософ. наук, доц. Множинська Р.В.

Київський національний університет технологій та дизайну

ІДЕАЛИ ПРОСВІТНИЦТВА У ТВОРЧОСТІ Ж.-Ж. РУССО

Просвітництво є особливою стадією соціокультурної динаміки, часом переходу від суспільства релігійного традиціоналізму до суспільства із змішаною системою цінностей, серед яких пріоритетне місце посідають раціоналістичне світобачення та вільнодумство.

Мета та ідеали Просвітництва – свобода й щастя людини, мир і віротерпимість, вільнодумство та неприйняття релігійних і політичних догматів – не могли не позначитись на дозвіллі, питання якого дискутувались не лише в аристократичних салонах чи памфлетах, але й вихлюпувались зовні під час дозвіллевих заходів, політизуючи суспільну свідомість і сприяючи зростанню революційних настроїв у суспільстві. Тому погляди просвітителів охоплюють маси людей, хоча про справжнє масове розповсюдження ще не йдеться [3, с. 77].

Водночас, паралельно з поширенням просвітницьких ідей та зміцненням їхніх засад не лише в теорії, але й у реальному житті, зароджується й набуває ваги критика просвітницької ідеології. І хоча вона має утопічний характер, значна частка її пророцтв та застережень справджується у майбутні століття. Одна з перших таких критичних позицій належить французькому просвітителю, філософу, письменнику, педагогу Ж.-Ж. Руссо, у працях якого дозвіллевій проблематиці відведено значиму роль.

Погляди Ж.-Ж. Руссо на завдання та методи виховання впливають на розвиток педагогіки у майбутньому, а його твори привертають увагу Й. Базедова, Ф. Вольтера, Ф. Ніцше, Й. Песталоцці, О. Радіщева,

Л. Толстого, К. Ушинського, М. Чернишевського, Д. Юма, та ін. вчених [1, с. 68].

Ідеї Ж.-Ж.Руссо використовуються в основному у працях історико-філософського та педагогічного спрямування (В. Асмус, Л. Герман, С. Гессен, Г. Гефдінг, В. Гольдшмідт, Г. Грехем, Г. Джібладзе, О.Джуринський та ін.) у питаннях позастанового виховання, демократизації освіти, активізації навчання, батьківського виховання. Натомість, дозвіллева проблематика, що посідає у творчості Ж.-Ж. Руссо значиме місце, не знайшла ґрунтового відображення у працях сучасних науковців [2, с. 291].

Змаганневий дух та зіткнення інтересів, не притаманні людині від природи, Ж.-Ж. Руссо вбачає у соціальній несправедливості, яку можна викоринити шляхом усунення приватної власності та реалізації відповідного виховного процесу. Докорінна зміна суспільного життя можлива за умови відновлення цілісної людини – не людини-індивідуаліста, а члена співтовариства. Основним принципом такого історичного відродження має стати спільна воля народу як результат угоди між завжди рівними, морально відповідальними та вільними громадянами. Наслідками такої суспільної трансформації, коли «кожен громадянин є нічим і ніким і нічого не може без участі усіх інших, і коли набута сила в усьому рівна або переважає сукупність природних сил усіх окремих особистостей « є утвердження принципу народоправ'я та рівності. Колективізація людини, що перешкоджає приватним інтересам, встановлюються завдяки суспільній дисципліні та, за потреби, суворим методам придушення індивідуальності. Адже свобода людини не повинна залежати від її примх, а бути «добре впорядкованою».

Виховання нового покоління відповідно до вимог суспільного договору вимагає багато зусиль та мужності, підкорення своїх інстинктів розуму. Не останню роль у цьому процесі Ж.-Ж. Руссо відводить наукам і мистецтвам, які є умовами регресу, руйнації й занепаду, що перешкоджають на шляху досягнення найважливішого.

Чи пов'язані науки і мистецтва з моральністю, соціальною нерівністю та вихованням? Чи можуть театр, музика, література, усунути чи хоча б пом'якшити конфлікт між дозвіллям і працею, пристрастю та розумом, свободою й необхідністю, якщо творчість художника несе на собі відбиток сучасних йому суспільних умов? Чи можна очікувати від митця об'єктивності, якщо він прилаштовується до смаків народу й сподівається лише на зацікавленість та оплески? І якщо мистецтво залежить від зовнішніх умов, від інтересів та соціального середовища, яке оточує митця, звідки надходитиме «перетворююча» сила? Адже виміром успішності театральної вистави у сучасному суспільстві є не користь, а задоволення, «головна мета – сподобатись, і якщо народ вдалося розважити, мети досягнуто». А оскільки задоволення обумовлені людськими вадами, чим привабливішим є видовище, тим згубнішим його вплив на моральну поведінку людини. Цю думку Ж.-Ж. Руссо обґрунтовує на прикладі «найразковіших» комедій сучасності Мольєра, театр якого «є цілою

школою розпусти та дурної вдачі, небезпечнішою, ніж книги, перед якими – цим вадам навчити. Найголовніша його турбота полягає в тому, щоб висміювати доброту та простодушність і викликати співчуття до тих, на чиєму боці хитрість і брехня: у нього чесні люди тільки балакають, а розпусні діють, – і найчастіше – з блискучим успіхом; нарешті, оплесками дуже рідко нагороджується гідний поваги, але, майже завжди, – спритний».

Приступаючи до вивчення філософської спадщини будь-якого філософа, необхідно пам'ятати, що вона являє собою не просто зібрання істин, які можна представити у формі, легкій для запам'ятовування, а це є динамічним світом понять, ідей і концепцій, проблем, питань і сумнівів. Навчитися орієнтуватися в цьому світі, зрозуміло, зовсім непросто.

Систему поглядів Ж.-Ж. Руссо на дозвілля та його цінності в житті суспільства можливо вибудувати, проаналізувавши його праці філософського, педагогічного та соціального спрямування, а також художні твори і листи. Але основні аспекти світогляду Ж.-Ж. Руссо на дозвілля сформульовані у «Листі до Д'Аламбера про видовища», «Роздумах про науки та мистецтва», «Про походження і засади нерівності серед людей» і «Еміль, або про виховання». На думку Ж.-Ж. Руссо, відрізнити основоположні, вихідні елементи у природі сучасної людини, відокремити їх від штучних, насаджених зовні, можливо за умови об'єктивної оцінки сьогодення та тих шляхів, що деформують людину в сучасному суспільстві [2, с. 45].

Література

1. Горський В.С. Історія української філософії. Навчальний посібник 4-те доц. вид. К.: Наукова думка. 2019. – 375 с.
2. Колодний А.М., Филипович Л.О. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. Львів : Логос, 2016. – 184 с.
3. Кралюк П.М. Особливості вияву національної свідомості в українській суспільній думці XVI – пер.пол. XVII ст. Луцьк: Надтир'я. 2016. – 132 с.

Гайова А.О.

Студ. гр. БХФ-1-20

Науковий керівник канд. філософ. наук, доц. Р.В. Множинська
Київський національний університет технологій та дизайну

ІДЕЯ СПЕЦИФІЧНОЇ МІСЦІ УКРАЇНЦІВ У ДУХОВНО-МАТЕРІАЛЬНІЙ ЕВОЛЮЦІЇ ЛЮДСТВА У ФІЛОСОФІЇ М. ХВИЛЬОВОГО

Висвітлити особливості стану духовної культури, який зумовлює необхідність культурологічного осмислення етапних для розвитку кожної